

DE
VITÆ GENERVM
N E X V

ET
SVBORDINATIONE
AMPLISSIMI ORDINIS PHILOSOPHICI
CONSENSV

DISPV TABVNT
PRÆSES

M. Gottfried POLYCARPVS Müller,
EL. ET POES. P. P. EXTR.

ET
RESPONDENS
GEORGIVS CONRADVS LEHMANN,
LIPS.

D. XXVII. JVL. AN. c1s 1800.
H. L. Q. C.

L I P S I Æ,
LITERIS IMMANVELIS TITII.

DE
VITAE GENERVM
N E X V

ET
SVBORDINATIONE
AMPLISSIMI ORDINIS PHILOSOPHICI

CONSENSVS
DISCVTAVIT
M. GOTTFRIDVS POLYCARPVS SPÄHN
ET ET POTES R. LEITZ

ET
RESPONDENS
GEORGIVS CONRADVS LEHMANN

ALTSIAE
LITTERIS IMMANVELIS TITHE

VIRO ILLUSTR
MAGNIFICO AC EXCELLENTISSIMO,
D O M I N O
ABRAHAM. CHRISTOPH.
PLAZIO,
DYNASTÆ IN MOKAU,
ALTEN PLOESSEN, &c.

SERENISSIMI AC POTENTISSIMI
REGIS POLONIARUM A CONSILIIS APPEL-
LATIONIS, SUPREMÆ CURIÆ PROVIN-
CIALIS, UT ET SCABINATUS ASSESSORI,
REIPUBLICÆ LIPSIENSIS CONSULI SENIO-
RI, TEMPLI AC SCHOLÆ NICOLAITA-
NÆ ANTISTITI MERITISSIMO, JURE-
CONSULTO SUMMO,

DOMINO AC PATRONO MEO
SUBMISSO HONORIS
ET OBSEQUII CULTU SUSPICIENDO.

VIR ILLUSTRIS,

Magnifice ac Excellentissime,

*Domine ac Patrone, submisso honoris &
obsequii cultu suspiciende.*

*In equidem Nomini Tuo
perquam illustri studio-
rum meorum Academi-
corum, qua adhuc in her-
ba sunt, primitias dedica-
re dubitavi: sed omnem
mibi metum excussit, singularis ille favor, quo in hac
olim Academia Patrem meum dignatus es. Dulcis*

est

est ipsi recordatio istius temporis, cum jam inter tot
clientes Tuos summum Te veneratur Patronum.
Et quis Nominis Tui splendorem, longe lateque di-
spersum, venerabundis oculis non suspiciat? Tota pa-
tria & patres ejus conscripti Te colunt ut patrem
suum: summa Tua Autoritas urbem, orbem litera-
rium ingens rerum peritia, Republica cura admira-
tione dignissima curiam, consilium denique promptis-
simum aulam complet & illustrat. Persona Tua il-
lustris maximis aucta est muneribus, sed longe majo-
ra adhuc meretur. Tot honoris ornamenta Tibi
concessa magis ornas quam ornaris. Ad salutem
Patria conservandam gravissimos quidem labores
sustines, sed indefessum Tuum studium, ingens ani-
mi capacitas, & promptitudo plane admirabilis lon-
ge pluribus Te parem esse probant. Sera posteritas
Te consiliarium prudentissimum, Consulem opti-
mum, & ut verbo dicam, Jure consultum maximum
perpetuo predicabit. Hac splendida prorsus nomina
clientes omnes in tacitam Tui admirationem rapiunt,
ut ad Te, velut ad oraculum, undique advolent.

Quam ob causam ego quidem illius obsequii, quod pater meus Tibi se debere confitetur, exasse haeres sub umbram Patrocinii Tui confugio, ut & hunc communem Jurisprudencia patrem consulere, possim. Unicum & maximum hujus munusculi Academici lucrum erit indubia spes patrocinii Tui. Hec autem magis magisque confirmabitur, cum, quicquid hujus est opella, serena fronte susceperis. Cæterum omnium bonorum precibus meas jungam, ut Deus T. O. M. Te patria, curia, aula, familia, & si parva magnis componere licet, mihi, clientium Tuorum devotissimo, in seros annos sartum tectumque conservare velit. Ita votet

TUI ILLUSTRIS ET EXCEL-
LENTISSIMI NOMINIS

Lipſiæ IX. Cal. Aug.
c 1700 xxx.

ſtudioſiſſimus Cultor

GEORG CONRAD LEHMANN.

DE
VITÆ GENERUM
NEXU
ET
SUBORDINATIONE.

§. I.

Um nihil sit vicissitudine studiorum officiorumque jucundius, nemo facile mirabitur, quod omnes boni, in civitate maxime, in vitæ quodam genere addiscendo exercendoque sedulo elaboraverint, ut aliis profint, & auxilio aliorum digni habeantur. De his vivendi conditionibus, quibus officiorum socialis vitæ permutatio plurimum nititur, ita differere animus est, ut non tantum nexus, quo ex se invicem generantur, sed subordinatio quoque, aut unius præ altera dignitas, perspicue cognoscatur. Multum huic doctrinæ inest, ad juris, quod a natura accepimus, officia specialissima, vel singularia potius, a plurimis aut ommissa, aut inter se confusa, ordini & integritati vindicanda: plurimum quoque hinc ad prudentiam vivendi, si tradi ordine & perfecte debet, accedit, ni generalia nimis aut confusa singularibus & apte ac perspicue dispositis præferre velis. Omnium maxime per vitæ genera, hoc modo examinata, civitatum internus nexus, & mutua omnium civium ad commune bonum conspiratio, quæ in sana politica plurimum prodest, clarissime cernitur; ita ut doctrinæ hujus

usus se in omnem fere de moribus philosophiam diffundat.

§. II.

Est autem genus vitæ, ut descriptione quadam utar, certa & determinata species negotiorum aut laborum, quibus media conservandæ tuendæ vitæ inter homines quaruntur, ut res agraria aut pecuaria, opificia, artificia, munus regendi, docendi, & alia magno numero plura. Non una voce in civili vita hoc genus vitæ designari consuevit, cum modo genus vivendi, modo conditio aut ratio vivendi, modo professio, modo status hominum denominetur. Quin imo cursum vivendi & genus ætatis degendæ dici posse ex CICERONE *Offic. L. I. c. 32.* discimus: nam *in primis, inquit, constituendum est, quos nos, & quales esse velimus, & in quo genere vitæ, quæ deliberatio est omnium difficillima. Ineunte enim adolescentia, cum est maxima imbecillitas, consilii, tum id sibi quisque genus ætatis degendæ constituit, quod maxime adamavit. Itaque ante implicatur aliquo certo genere, cursuque vivendi, quam potuerit, quod optimum esset, judicare.* Viam quoque vivendi dixit, quanquam non tam id, quod nobis genus vitæ dicitur, quam virtutis aut vitii exercitationem & electionem hac voce indicare voluisse mihi quidem videatur.

§. III.

Longius ab usu Latii vox professionis, a quibus professores nomen ducunt, eo, quem hic sequimur, sensu abest. Etenim constat inter omnes, omnia fere vitæ genera hodie professiones dici; (er ist von Profession ein Künstler, Handwerker, Gelehrter, ic.) cum tamen hæc vocis, tam lata & ampla notio, aut sequioris sit, aut jam prolapsa,

lapsa latininitatis. Quos nostra ætate professores dicunt, Cicero magistros aut doctores alicujus disciplinæ aut artium quarumcunque semper appellavit. SUETONIUS *c. IX. de illustribus Grammaticis* professorum voce hac, quæ hodie obtinet, potestate usus est, & QUINTILIANUS *instit. orator. L. I. C. IX. L. II. C. XI.* de grammaticis & rhetoricis professores & professionem adhibuit, uti Plinius dialecticæ & sapientiæ professores recenset. Vocem profiteri de publica doctrina facile invenies, sed artium & scientiarum, quæ eruditorum sunt; professio autem de eorum denunciatione, quæ quisque possidebat, quæ confessio apud prætorem urbanum fieri solebat, quam imperatores, e provincia decedentes, apud decemviros profitebantur, frequentissimo usu accipitur. v. CICER. *pro Archia poeta c. IV.* Uti vero nostra ætate professorum nomen solis eruditibus tribuimus, antiquum usum tenentes; ita professionis titulum invita antiquitate communem plurimis vitæ generibus fecimus. De omnibus vitæ generibus professionem accepit JOH. BAPTISTA LEONELLIUS BARTHOLINUS, *in Perusino Gymnasio canonici juris professor, Tractatu de præcedentia hominis Perusie anno MDCI. edito Quest. IX. art. 1. 2.* De iis, qui monachatum ingrediuntur, in Jure Canonico sæpe occurrit, imprimis *septimo decretalium L. III. Tit. XII.* ita ut vere scripserit ille, quem modo nominavi BARTHOLINUS: *professio est ad interrogata responsio. Hinc est, quod religiosi respondendo dicunt, & promittunt servire Deo in illa religione, quam sunt ingressi, & propterea dicuntur in ea professionem fecisse, atque ejusdem professi.*

§. IV.

Nec status vox ejusdem est cum vitæ genere virtutis, si eam rite æstimes, licet hodie pervulgata sit, cum status (die Stände) omnia notare vitæ genera soleant. Equidem nullum est dubium, quin status quæcumque significet rerum hominumque conditionem & habitum, (licet rarius status & motus apud Latinos opponantur) uti status cœli & terræ, reipublicæ atque hominum, passim legitur: nullibi tamen vitæ genus, uti hoc descriplimus, scriptoribus, nisi recentioribus, notavit. Nam ex quo illustri PUFENDORFIUS magnam philosophiæ moralis partem formare melius, ac exquisitius tradere, elaboravit, entiaque, quæ dixit, moralia *primo statim juris naturæ & gentium capite libri primi* in classes & ordines quasi descripsit, voce status non tantum de conditione quæcumque hominum, sed & imprimis de vitæ generibus, usus est, ita ut cum ipsa disciplina Pufendorfiana vocis usus aut abusus apud recentiores fuerit propagatus. *v. c. l. §. 6. 7. 8. 9. 10. 11.* Statum ens morale suppositivum dixit, ob analogiam, quam habet cum spatio, quod idem non fit ens primarium, sed eo destitutum, ut cæteris velut substernatur, eaque certo modo sustineat. Porro uti spatium duplex est, cum Pufendorffio loquor, unum secundum quod res ubi esse dicuntur, aut in loco, alterum secundum quod dicuntur esse quando, aut in tempore: ad eundem modum duplicis generis statum esse, unum, qui notet, ubi morale, seu qui cum loco aliquam habeat analogiam, alterum, qui notet respectum ad tempus, quatenus ex eo moralis aliquis effectus redundaret in illos, qui in isto tempore existere dicuntur. Priorem statum in indeterminatum

minatum & determinatum divisit, ita ut, si Pufendorffii mentem sequaris, vitæ genus ubi morale determinatum, seu status primi generis determinatus, dici mereatur. Neminem fore arbitror, qui hanc Pufendorffianam nomenclaturam non oppido inconcinnam coactam & obscuram, deprehendat: siquidem id, quod omnes norunt atque intelligunt, circumductione & metaphora difficili ita involvit, ut vix agnosci amplius possit. Persuaserat sibi exquisitissimus vir, res, quas morales dicimus, cum ad classes entium, quæ a peripateticis prædicamenta dicuntur, reduci nequeant, ad modum rerum physicarum in arborem describi prædicamentalem debere, quam cum novo ausu non sine cura delinearet, & substantias, qualitates, quantitates &c. morales fingeret, ne quid deesset, ubi quoque morale concepit, & statum dici posse confessus est. Quod si hæc allegoria rerum moralium definitiones, harumque genera, non obscurasset, facile quidem posset ferri; quam hic monuisse sufficiat, quod vox status, de vitæ generibus hac occasione usurpata, frequentissime postmodo hanc notionem apud nostrates obtinuerit. Illa autem ejusdem vocis potestas, qua civitatem vel rempublicam more ab Italis recepto, a Germanis adscito, notat, unde status ratio, quam arcanum imperii, aut dominationis jus, latine diceres, derivata fuit, hic in censum non venit, sed politica publica scriptoribus merito relinquitur.

§. V.

Quemadmodum vero circa vitæ generis denominationem non una occurrit diversitas; ita & hæc ipsa vitæ generis notio non eadem omnibus est. CICERO ipse modo pro artis genere, quo in civitate vivendi media conquirimus

rimus, modo pro via virtutis aut vitii accepit. Nam Herculem Prodicium aut Xenophontium, sive de quo Prodicus in libro de Hercule, & Xenophon ex Prodico scripserat, in solitudine diu secum multumque dubitantem, an virtutis an voluptatis viam ingrederetur, ut exemplum ejus, qui vitæ genus eligit, loco superius allegato introduxit. Nobis vitæ genus eam tantum negotiorum peritiam, aut illud tantum laboris exercitium, notat, quo vitæ media inter alios quarimus, (davon man unter andern Menschen lebet.) Non ergo qualibet ars, scientia, aut quilibet animi habitus, quatenus animo constat, & in eo nititur, vitæ genus est, nisi ad externæ vitæ conservationem & felicitatem per externas actiones conferatur. Neque proprietates corporis, ut juvenus, senectâ, aut mentis, ut eruditio, virtus & vitium, aut externæ vitæ, ut inimicitia & amicitia, vitæ genera constituunt; quanquam vox status de his sæpe, si homines aetatem in iisdem ducunt, usurpetur. Pariter societates, in quibus aut aliqua naturæ necessitate, aut per nos ipsos, vivimus, vitæ genera non sunt; ut parentum & liberorum, herorum atque fervoram, mariti & uxoris, imperantium ac civium, societates. Uti enim officia, quæ in his occurrunt, ex finibus earum derivantur, & consociationis alicujus, non proprii vitæ generis, effectus sunt: ita omnes, qui in his sunt constituti, per certum vitæ genus demum suam & suorum vitam tueri laborant. Quæ vero de fervorum conditione objici possunt, ex iis, quæ inferius occurrent, dissipari poterunt facillime.

§. VI.

Interim ne ipsa vox generis vitæ ambiguitatem pariat, adjici hætenus dictis commode posse videtur, quod
vita

ET SUBORDINATIONE.

vita in hac vocum combinatione non eam, quam physici & medici, physicorum filii, explicant motuum corporis interiorum ordinem & perennitatem, sed mediorum vendi conquisitionem, & cum aliis nobiscum hominibus communicationem, exprimat. Genus vero est modus & ratio peculiaris, secundum quam hæc media, five proxima five remotiora, obtinentur, aut nobis circumponuntur. Rustica vita proxima dat media, quibus homines conservari, si corpus respicis, possunt, sed reliqua, quotquot sunt, vita genera pecuniam fere, tanquam medium eminens, quibus reliqua comparantur, nostra atate in civitate afferunt, ut ex opificiis, artificiis & mercatura, in vulgus notum est.

§. VII.

Atque huic vitæ generi otium opponi consuevit, quo non inertiam quandam, aut desidiam, quæ omnes labores honestos excludit, sed vacationem aut cessationem a negotiis, quæ vitæ genus secum fert, intelligendam esse facillime intelligitur. Vitæ genus propria negotia, proprias actiones, aut directionem propriam aliorum, qui negotia vitæ nostræ exercent, requirit: otium nec exercet hæc, nec ut exercentur dirigit. Vitæ genus sibi & aliis de vendi mediis prospicit, cum otium paratis tantum fruatur, & animo indulgeat, non tam conservationem, si laboribus utitur, quam delectationem, quarens. Fruitur ergo is, qui in otio est, modo aliorum bonis, uti in mendicitate videmus, modo suis, five antea acquisiverit studiis suis, five acquisita acceperit, ut ii, qui reditus bonorum suorum consumere consueverunt. Exin est, quod veteres in otio esse fere tantum pro cessatione a consuetis vitæ generibus

B

acce-

acceperint; ita ut otium sapius fere in bonam quam in malam partem capiatur. Otium est vacatio quæcunque, opponitur modo laboribus, ut cum deambulando aut ludendo tempus, vel sermonibus horas, consumimus, modo iis tantum negotiis, quibus consuetum genus vitæ utitur, ut cum negotia meditationibus, ut animus fert, vel sermone eorum, quæ per otium obvenere, distinguimus. Ita CICERO neminem posse otium suum reprehendere, passim asseruit: cum in eo non modo semetipsum hebescere & languere nolit, sed etiam ut plurimis proficit enitatur. VALERIUS MAXIMUS quoque hoc otium in Scipione & Lælio, ac Q. Mutio Scævola, Augure, L. VIII. C. VIII. collaudavit. Quod si quis propter desidiam aut voluptatem in otio est, hoc ipsum turpe fit, ac contrahit vitium. Demum otium negotiis, quæ reipublicæ causa geruntur, & iis fere generibus vitæ, quæ inferius civilia appellabimus, opponi consuevit, & conditionem vel rationem vitæ exprimit, qua nobis tantum, & studiis sapientiæ, vivitur, non reipublicæ, & iis, quæ dat, muneribus. Hoc est, quod SENECA de otio & secessu sapientis defendit, quodque innuit: *duæ maximæ, inquit, in hac re dissident sectæ, Epicureorum & Stoicorum, sed utraque ad otium diversâ via mittit. Epicurus ait, non accedet ad rempublicam sapiens, (accedere ergo ad rem publicam sive munera ejus capeffere, atque in otio versari, sibi met opponuntur.) nisi si quid intervenerit. Zenon ait, accedat ad rempublicam, nisi si quid impedierit. Alter otium ex proposito petit, alter ex causa.* Nobis hoc ipsum otium vacationem ab omni vitæ genere, sive ex natura hominis sive ex civitate proxime oriatur, notabit, ut oppositio sit integra atque liquida,

quida, cum, ut cum SENECA loquar, ingens copia rerum sine nomine fit, quas alienis commodatisque appellationibus notare convenit.

§. VIII.

Atque per hæc quidem, quæ de vitæ genere & otio ex communi omnium experientia hæctenus perscripta sunt, ad definitionem utriusque philosophicam, sive notionem præcisam atque essentialem, devenire licebit, ut divisiones postmodo rite erui possint. Vitæ genus enim nobis est conditio vivendi inter alios externa, qua per exercitium negotiorum quorumcunque socialitatis nostram conservationem externam quærimus. Finis est conservatio nostra externa, ita ut de vitæ generibus in prudentia vivendi, quam nonnulli politicam omnium universalem dicunt, præcipiendum sit. Medium est exercitium negotiorum socialitatis, quibus dum aliis profumus, nobis simul vivendi circumponimus media. Otium nobis est conditio vivendi inter alios externa, qua per exercitium negotiorum societati inutilium nostram delectationem, propensionibus conformem, quærimus. Finis est delectatio, quæ corruptis propensionibus, socialitati veræ adversis, respondet, ut cum voluptate diffluunt homines, invidia sibi solis vivunt, ambitione nullis se, nec reipublicæ, natos credunt, cum alii studiis suis haud digni inveniantur. Medium est exercitium negotiorum societati inutilium, licet oblique aliis profint, ut si quis lucro bona paterna abliguriret, & suis caupones redderet ditiores.

§. IX.

Quo vero utraque definitio adhuc liquidior reddatur, natura negotii excutienda venit, cum in omnium ore

fit negotium, a paucis intelligatur. Equidem per negotium non quamvis actionem singularem intelligi, vel inde patet, quod unum negotium, ut disputandi, agendi in foro &c. plures actiones secum ferat; ita ut negotium complexus plurium actionum, ad unum aliquod felicitatis medium conspirantium, esse debeat. Felicitas per se bonorum, id est mediorum felicitatis, fruitio est, quæ hominis mentem, corpus aut statum, physice perficit, actiones nostræ circa hæc bona versantur, eaque, si bonæ sunt, nobiscum conjungunt; ita ut tota prudentia sit perfectionis aut felicitatis conquisitio per bona beneficio actionum humanarum, & si rem rite aestimes, tantum circa media felicitatis occupetur. Negotium vero est cujuscunque boni, sive veri sive ficti, quæsitio per plures ad hoc obtinendum requisitas actiones, quo ipso tale bonum pro fine tantisper supponi, & actiones pro mediis, fini oppositis, haberi consueverunt. CICERO' eadem virtute hæc voce usus est, cum *Offic. L. I. c. XXI. in omnibus*, inquit, *negotiis, prius quam aggrediare, adhibenda est preparatio diligens*. Res quoque sapissime dixit eadem vi; uti Græcis *εργα* dicebantur, secundum *Epicetum in Enchirid. C. XXXIV. ἐκείσε εἴργε σκόπει τὰ καθηγόμενα, καὶ τὰ ἀκόλθετα αὐτῆ, καὶ ἕως εἴργε ἐπ' αὐτό*. Veteres, usum in civitate vel maxime spectantes, negotia cuncta, quæ utilia judicabant, in res bellicas & urbanas divisere, quænam harum majores essent quæsituri. vid. *CICER. c. I. C. XXI*. In utrisque excellere summa laudis erat, uti Drusum Claudium, fratrem Neronis, tot tantarumque virtutum adolescentem *VELLEJUS PATERCULUS L. II. C. XCVII*. deprædicavit, ut utrum ingenium ejus bellicis magis operibus, an civilibus suffecerit artibus, in incerto fuerit. §. X.

§. X.

Negotia hæc in vitæ generibus sunt negotia socialitatis, id est, quæ circa bonum aliquod versantur, quod in usum aliorum juxta nos hominum cedit, aut cedere potest. Illa bona proximi re ipsa eadem sunt, quæ nostra; nam homo cum homine convenit. In genere itaque vel certæ perfectiones mentis vel corporis, vel certæ res, extra hominem existentes, sunt, quibus homo vel ad nudam conservationem vel felicitatem vitæ opus habet, sive felicitas illa vera sit, sive imaginaria. Sapiens mentem alterius erudit sapientia, medicus sanitatem restituit interturbatam, lanista robur & agilitatem corporis, saltandi magister decorum ejusdem & elegantiam, curat, opifex instrumenta vitæ suppeditat, ut ars histrionica delectat. Quare si quis hæc, quæcunque sunt, bona sibi tantum adjungit, non aliis, ut si quis sibi vestimenta, sibi nutrimenta solummodo comparat, vitæ genus exercere dicendus non est. Et hæc quidem vita, qua nos conservaturi simul alios conservamus, & hæc negotia, quæ socialitatis sunt, dubio procul summam laudem merentur. Uti enim in hanc vitam non tantum nostri, sed aliorum quoque gratia, a Deo collocati sumus, cum finis Dei communis sit omnium salus: ita vivere is demum in societate humana recte dicitur, qui societati vivit. *Est enim fortunatus ille, cujus ex salute non minor pene ad omnes, quam ad illum ventura sit, letitia (vel felicitas & excellentia) pervenerit, secundum CICERONEM pro M. MARCELLO c. 1.* Hominem ergo, utpote in societate natum atque educatum, in societate consideramus, in qua non ad se tantum, sed ad aliorum pariter salutem refertur.

§. XI.

E contrario in otio occurrunt negotia infocialitatis, si ita loqui licet, quibus aut nihil ad aliorum fructum confertur, aut nocetur potius quam conducitur aliorum hominum felicitati. Negotium infocialitatis est, quod circa bonum versatur, cujus nullus est ad emolumentum aliorum hominum usus, cum ad solam propensionum nostrarum expletionem faciat. Talia bona vel nobis tantum profunt, & nullam cum aliis habent communionem, sicuti sceneratores sibi tantum vivunt, vel aliis quoque nocent, ut iniquo scenore viventes, imo lufores, & qui ollas fortunæ in suum tantum usum vertunt, huc non sine ratione referuntur. Quinimo si quis precando, aut studio pietatis, quod sibi persuasit, & precibus secundum dies horasque distribuit, bona etiam mente vacare, & his solis ducere vitam vellet, quod studium in monachatu atque eremitica vita, si hanc benignissime interpretamur, conspicuum est, negotium a socialitate alienum exerceret, atque in otio, non in vitæ genere, versaretur, v. THOMASII *Prudentia Consultat. c. V. §. 3--11.*

§. XII.

Collimant vivendi genera ad nostram externam in hac vita conservationem, per quam quicquid nobis in hac vita prodest intelligere licebit. Sive enim ad necessitatem quis genus vitæ referat, sive ad felicitatem, sive ad splendorem, cum damno etiam suo, aut minimum sine ullo emolumento, rempublicam sustinere cupiat, non secedit a sua suorumve conservatione, siquidem & dignitas, quam familiæ & genti suæ adjungit, conservationis aut utilitatis habeat plurimum. Nec illum, qui invitus quoque

quoque & imperii, quod cives regit, arbitrio negotia reipublicæ cum summo etiam sui suorumque discrimine suscipit, genus vitæ exercere ullus negabo; nam in fine hujus explicando non tam quid necessitate superveniente secum ducere possit, quam quod per suam, quæ ei necessaria est, naturam secum ferat, atque ferre debeat, requiramus. Verum id, quod otium dicimus, non conservationem, sed delectationem tantum quærit, & otiosus nil aliud omnibus suis negotiis consecratur. Quanquam enim quodlibet genus vitæ suam sibi junctam habeat suavitatem, honestissimus enim quisque honestis actionibus delectatur: tamen non delectationis sed conservationis gratia suscipitur, ut alterius emolumentum nostro adjungatur, propria quippe, si secundum naturam sit, & aliorum conservatio sibi non officiant, sed opem ferunt. Delectatio hoc loco non quævis est suavitas, qua animus perfunditur, nec gaudium illud, quod conscientia recte factorum secum fert, sed cupiditas propensionis suæ, & ejus finibus, qui ad proprium modo commodum spectant, satisfaciendi. Homo enim, ex quo labem contraxit, naturæ vitio suæ, omnia, quæ agit, non ad Deum, neque ad alios juxta se homines, sed ad se tantum referre consuevit. Si quis ambitione ductus studiis incumbit, ut ea speculetur, & sibi sapiat, nec cum aliis communicet, si quis diffidentia animi permotus bona sua edit, si quis commoditatis studio patrimonio suo tantum fruitur, si quis luxuriæ deditus ventrem tantum colit, hanc intendit delectationem, quam otio tribuimus. Fieri quidem potest, & sæpe fit, ut necessitas imponat jugum otii, quando mediis, ad vitæ genus necessariis, homines destituuntur aut privan-

privantur, ad mendicitatem scilicet adacti, aut aliorum fraude privati occasione, aut viribus corporis ob valetudinem adversam destituti, consequi, quod cupiunt, non possunt: sed necessitatis casus non everunt fines, qui ex natura mediorum colliguntur, nec definitionum regulas tollunt, exceptiones enim sunt. In utraque, cum vitæ generis tum otii, definitione, fines proximi, & cum mediorum natura consentientes, tantum nominare conveniebat, adventitii quippe atque fortuiti supervenire innumerari possunt. Nec finem, quem adduximus, generis vitæ evertit, quod hoc ipsum simul reipublicæ aut societatis humanæ commodum respiciat, & ab optimo quovis huc referatur: nam hic negotiorum proximus effectus non quaritur, sed quorsum omnia negotia totius vitæ generis colliment, observandum est. Quod si quis per vitæ genus sua & vitam suam superveniente necessitate perdit, aut lubens profundit, ut clara mortes, pro patria oppetitæ, testantur, hoc tamen per totum vitæ genus non quasi vitæ, neque unius negotii effectus fortuitus toti vitæ generi adscribi poterit. Nec milites pro republica mori volunt, militiam appetentes, sed pro republica vivere & vincere, ad utrumque, vincendum moriendumve parati.

§. XIII

Ex tota generis vitæ explicatione obscurum nemini erit, hominum quemlibet ad vitæ quoddam genus præparare semet debere, illud amplecti, & a solitudine affectata; in qua non est vitæ genus, semet abstinere; siquidem nulla est in vita hac externa, vera, & Dei finibus respondens, sui conservatio, nisi quæ per negotia socialitatis fit & obtinetur. Neque otium, uti ex definitione
facile

facile colligimus, secundum naturam est, nisi a necessitate impositum, & omnis monachus, sive in abstinentia à generibus vitæ, sive in exercitio precum & pietatis affectato, sive in paupertate & mendicitate sponte appetita, statuatur, contra naturam & naturæ autorem erit. De otio tamen sapientum, quod dicunt, aut erudito, uti nostri sapere loquuntur, distincte dicendum erit. Otium namque sapientum vel pro animi a negotiis vitæ generis remissione sumitur, & omnium consensu caret vitio, vel pro vita, quam integram, aut maximam partem meditando ducimus, accipi solet, cujus licita natura in disputationem tracta fuit. Cum vero sapiens ea, quæ de optimis & utilibus generi humano rebus excogitavit aut collegit, vel docendo vel scribendo ad usum societatis humanæ confert, & vel honore contentus, vel mercede adjutus, vitam suam tuetur atque conservat, reapse genus vitæ exercet, quanquam à nonnullis otium dicatur. Nihilominus, si civis est, & occasio adest genus vitæ in civitate, cui se aptum videt, vel publicum aliquod munus, suscipiendi, ad hoc ipsum vel ob hanc causam tenetur, quod non hominis tantum, sed boni etiam civis, officia debeat explere, cum homo civis sit. Zenonis vox, quam SENECA *de otio sapientum* C. XXX. exhibet: *accedat sapiens ad rempublicam, nisi si quid impedierit*, cum ratione consentit. *Causa autem illa late patet*, subjicit SENECA, *si respublica corruptior est, quam ut adjuvari possit, si occupata est malis: si parum habebit auctoritatis aut virium: si valetudo illum impediet*. Necessitate enim excusabitur sapiens, non arbitrio suo, aut ficta privatæ vitæ amœnitate. Et de hoc affectato Græcorum philosophorum à republica secessu intelligi QUINTILIANUS

C

LIANUS

LIANUS debet, aut nil habet, quod reprehendat, aut de solis oratoribus formandis loquitur, *Instit. orator. Lib. XII. C. II. Quapropter*, inquiens, *hæc exhortatio mea non eo pertinet, ut esse oratorem philosophum velim, quando non alia vitæ secta longius a civilibus officiis, atque ab omni munere oratoris, secessit &c.* Atque ego illum, quem instituo, Romanum quendam velim esse sapientem, qui non secretis disputationibus, sed rerum experimentis atque operibus, vere civilem virum exhibeat. Nam uti soli sapientiæ deditos Græcia tulit, Roma nescivit; ita illi, qui in republica sapientiam docent, a republica non absunt. Ejusmodi sapientis, qui invitus rempublicam deseruit, & docendi munus cum secessu scribendi permutavit, nostra ætas in Petro Baylio, philosopho & historico insigni, tulit, cujus orium, si ita appellari queat, postquam inimicorum, Jurieui maxime, invidia historiæ atque philosophiæ professionem, cui Roterodami præfuit, deserere coactus erat, plus forsitan eruditus profuit, quam amplissimum aliquod in civitate munus. vid. *Histoire de Mr. Bayle & de ses ouvrages par Mr. de la Monnoye p. 8-31.*

§. XIV.

Jam de genere vitæ, & quod ei opponitur, otio abunde constat; sed nexus vitæ generum nondum in aprico est, quem ex divisionibus, rite formatis & coordinatis, intelligere licebit. Nexus vitæ generum est mutua conjunctio, qua se invicem generant, & sustinent, ut omnia demum ad unum communem salutis humanæ finem queant conspirare. Sequuntur ex partibus definitionis divisiones, ex his patet hæc, quam quærimus, connexio. Vitæ genus est conditio vivendi externa: sed cum genus proximum

num non proprias rei, sed cum opposita communes, divisiones dare queat, una divisione rem absolvam. Conditio enim vivendi externa vel voluntaria est, vel involuntaria, illam proprium arbitrium, hanc superior nobis vis, imponit. Vitæ genus voluntarium eligitur, involuntarium injungitur: unde hoc rursus vel per necessitatem, si quis ad mendicitatem redactus ad inferius suo quondam vitæ genere descendere cogitur, vel per obligationem introduci poterit. Obligatio hæc vel ab imperio civili oritur, cum princeps invitum ad rempublicam trahit, vel cives invitos adigit ad militiam, vel ab imperio paterno, ut sunt destinationes parentum, oritur; nam patronorum & amicorum suasiones electioni non repugnant. Quousque autem parentum jus in destinationibus ad genera vitæ exporrigatur, jam non explicamus; quanquam sint, qui in utroque etiam infantes Theologiæ maxime, aut sacro ecclesiæ ministerio, consecrari posse, ita ut adulti sequi parentum vota debeant, asseruerint, vid. M. SAM. THEODORI SCHMIDII *dissertatio de Theologis, in utero Deo consecratis. Lipsiæ An. c. 1700. 1700. v. 11. habita.*

§. XV.

Quemadmodum vero generis evolutio parum aut nihil ad nexum generum vitæ eruendum confert; ita ex differentia, ejusque partibus, evidentissime apparebit. Medium, quo utuntur vitæ genera, est exercitium negotiorum: sed negotiorum gestio vel per nos vel per alios fieri consuevit, quam scholæ mediatam & immediatam dicunt. Quare immediatum vitæ genus est, quod quilibet per se, sive per proprias actiones externas, quæ negotia ingrediuntur, exercet, uti in professoribus academicis vel

maxime conspicuum est, quibus ne quidem alium in locum & vicem suam substituere licet. Mediatum erit, quod per alios, quos ad scopum nostrum dirigimus, geritur; ita ut moderatores magis quam gestores simus negotiorum, prout mercatores possunt per institores tabulariosque, perque juniores mercatores suos, commercia exercere. Talis moderator vere in vitæ genere versatur, nec in otio est, licet modo plura, modo pauciora sibi summat negotia. Equidem dantur vitæ genera tam ampla, quæ vel ob laborum copiam, vel ob commoditatem, vel ob promptitudinem rerum expediendarum, sine aliorum auxilio geri nequeunt, ita ut exin personæ varii generis subordinatæ oriantur, quibus perpetuo negotiorum magistri opus habent: sed cum in his ipsa vitæ generis capita officium suum constanter faciant, tale vitæ genus mediatum dici nequit, quemadmodum in magistratuum muneribus satis superque apparet.

§. XVI.

Medium integrum & proprium vitæ generis exercendi sunt negotia socialitatis: hæc differunt secundum naturalem, quem dicunt, & civilem statum. Status, vel conditio vivendi, naturalis est, quo homo secundum rationis suæ ductum suam & aliorum conservationem atque felicitatem quarit: ita ut mihi non ea sit solitudinis miseria, quam sibi illustris PUFENDORFIUS cum *in dissertatione academica de statu hominum naturali* §. 5. tum *in jure naturæ & gentium* L. II. C. II. §. 12. imprimis præsentavit, quamque naturæ humanæ, atque autoris ejusdem Dei, finibus adversam esse facillime probatur. Status, vel conditio vivendi, civilis est, quo homo secundum impe-

imperium humanum, ejusque leges, suam & civium suorum communem conservationem atque felicitatem confectatur. v. MULLERI *Philosophia, facultatibus superioribus accommodata*, P. II. p. 26. 126. seqq. & p. 189. seqq. Erunt ergo alia vitæ genera naturalia, alia civilia, sive alia status naturalis, alia status civilis: illa ex natura hominis sola, ejusque finibus tantum, oriuntur, & ita simul cum genere humano originem, serius aut citius, traxere; hæc ex natura civitatis, vel civilis imperii, prodeunt, & cum civitatibus orta, aucta, & propagata sunt. Vix paradysum relinquere coactus primus homo erat, cum Deus, qui providentia sua semper omnibus vitæ necessitatibus prospexit, ei suggereret vestiendi modum *Gen. III, 21*. Polire & usibus adaptare ferrum Thubalkainus non sine providentia divina docuit, *Gen. IV, 22*. uti agri & pecudum cultum Adamus ab omni ætate, qua sibi labore prospexit, exercuit. v. BARBEYRACIUS ad PUFENDORFIUM *L. II. C. II. §. 2. n. 5*. Verum in civitate tot munera militum, consiliariorum, judicum, doctorum publicorum &c. prodierunt, quæ natura, sibi relicta, ignorabat, de quibus, si generalis quædam delineatio placet, legi PUFENDORFIUS poterit *J. N. & G. L. VII. C. II. §. XXI. ad f.* Cum status naturalis ab imperio humano, si strictius, quod dicimus, accipitur, immunis sit; vitæ genera naturalia cui-cunque homini libera sunt, ita ut in civitate quoque arbitrio cujuscunque fuerint relicta. Secus se res habet cum civilibus, quæ cum imperio orta, per imperantem aut jubentur, aut conferuntur, cum libera eorum potestas civibus competere non possit.

§. XVII.

Utraque subdividenda sunt, ut connexio omnium introspectatur: in quo quidem non opus est ad infima quæque descendere, cum a nullo fieri queat, sed summa tantum genera exponam, & omnem eorum familiam per capita quasi enumerabo. Scilicet naturalia ex communi omnium natura capiuntur, si bona hominis excutere & dividere placet. Bona enim humana, simul ac comparantur, & in usum aliorum juxta nos hominum, cum his ipsis permutantur, negotia pariunt societatis, & per hæc ipsa vitæ externæ genera. Sunt hæc bona, prout superius explicatum est, vel proprietates quædam ipsius hominis, vel res, quæ extra hominem existunt: hæc tamen & illæ ad perfectionem, conservationem aut felicitatem, naturæ humanæ referuntur. Proprietates tales bona interna, res alias bona externa dicimus. Interna vel sunt proprietates mentis vel corporis: externa vel a natura, vel ab arte suppetantur. Omnia hæc rursus vel necessitati vel commoditati s. propensionibus, subveniunt; ita tamen, ut hæc aut naturæ propensionum ipsi, aut connato his post contractam omnium labem vitio, satisfacere possint. Bonum mentis doctrina sapientiæ atque prudentiæ, bonum corporis sanitas, bonum externum necessitatis vestimentum, bonum commoditatis ædificium, bonum naturæ propensionis respondens eloquentia, bonum vitio ejusdem proprium agyrtarum exercitatio est, quam præstigiatores & circulatores circumforanei variis modis nostra ætate exercent. Etenim hoc loco omnia, quæ sunt, aut ab hominibus creduntur, bona in classes suas describimus; cum omnibus, si in medium socialitatis, sive veræ sive corruptæ, convertuntur,

tuntur, vitæ genera utantur. Insignis exin vitæ generum numerus evasit, sive necessitas, sive libera hominum meditatio, iis dederit occasionem; licet extra civitatem separari non debuerint, & unus potuerit plurium, quæ ingenium atque ætas admittit, homo esse.

§. XVIII.

Quo vero hæc vitæ generum ex tot bonis, vel veris vel fictis, progeneratio clarior evadat, singula bona secundum quædam exin genera vitæ in scenam producam. Ex bonis mentis atque animi humani necessariis ad sapientiam & virtutem institutio orta est, ut animi humani ad utramque formarentur: nam contemplari non est vitæ genus, sed contemplationes in usum aliorum conservationis propriæ gratia tradere, vitæ genus efficit. Antiquissimos poëtarum hoc munere defunctos esse ex historiis constat, quo ipso tantum sibi nomen acquisivere, ut omnino fere ad humanitatem institutionis parentes concelebrentur. Hinc est, quod tot populi, tot civitates, de unius poëta, HOMERI, patria sibi asserenda decertaverint; nam, ut cum CICERONE *pro Archia Poëta C. VIII.* loquar, *Colophonii civem esse dicunt suum, Chii suum vindicant, Salaminii repetunt, Smyrnei vero suum esse confirmant, itaque etiam delubrum ei in oppido dedicarunt, permulti alii præterea pugnant inter se, atque contendunt.* Nec litem penitus sustulit ipse LEO ALLATIUS, qui superiori seculo *de patria Homeri libro* singulari populorum contentiones prolixissime descripsit. Ex bonis corporis necessariis gymnica veterum artes prodire, quibus corpus laborum & injuriarum, quæ illud in hac vita circumstant, patiens formare erantebantur; quanquam delectatio & vanitas,

tas, quæ ubique inrer homines regnat, varia adjecerit, quibus sæpe consultius est carere, quam uti. v. GERHARDUS JOH. VOSSIUS *de quatuor artibus popularibus C. III.* Ad propensiones animi explendas variæ prodierunt artes, quæ animum simul & corpus afficiunt, ut musica & graphica, ab eodem VOSSIO *ibidem C. IV. & V.* descriptæ.

§. XIX.

Externa bona, quæ a natura suppeditantur, etiam si sponte proveniant, labore tamen, si colligi, proba esse, & sufficere ubique hominibus debent, opus fere habent, cum homini hac in vita labor ordine Dei constitutus sit. Huc vita rustica, sive quæ labore suo bona, a natura oblata, colit, & in usum humanum colligit, pertinet, tam ampla ut in species separari, ne confusio oriatur, debeat. In agriculturam & rem pecuariam communissime separatur, qua divisione etiam vitæ generum probus inter recentiores explanator DOMATUS sibi & rei huic satisfecisse visus est *in jure publico, quod legibus civilibus, ordini naturali restituitis, (Les loix civiles dans leur ordre naturel) subjecit. L. I. tit. XIV. p. 100. sqq.* verum si cogites, quod metalla quoque & mineræ in usum humanum eruantur, & præparentur, quodve volucres, pisces atque in sylvis feræ generis varii, hominis dominio subsint; facile perspicies, vitæ rusticæ hæc omnia, si definitionem, modo allatam, exhaurire velis, vindicanda esse. Versatur quippe hæc circa res vel animatas vel inanimatas hujus, quem inhabitamus, globi; ea, quæ inanimatas tractat, vel agri vel subterraneos proventus, quos ultimos communi voce mineralium notamus, colit. Hinc agricultura, & metallurgia, quo nomine

nomine omnes, qui mineralia eruunt & preparant, designare licebit. Agricultura, in vegetabilium cultu occupata, vel agros, speciatim sic dictos, vel hortos, hortarumque proventum curat, quæ ultima species demum vanitatis contraxit plurimum. Res autem rustica, quæ ad animalia refertur, vel domestica & cicurata, homini proxime ab optimo numine subordinata, tractat, vel feras bestias in hominum cogit potestatem. Illa res pecuaria per excellentiam audit, hæc vel volucres, vel pisces, vel sylvarum feras venatur, unde aucupium, piscatura, & venatio, quanquam hæc tria commode eadem voce venationis exprimi possint. Consentit JOH. JOACH. BECHERUS in dem politischen Discurs p. 5. 6. Quantum in vita rustica pretium veteres posuerint ex scriptis cum Græcorum tum Romanorum Georgicis, rerumque rusticarum, venatoriarum, imo accipitrariarum, collectionibus, satis patet. Pastoritia vita omnium innocentissima merito habita fuit, v. JOH. MICH. DILLHERRI *Historia prisce Germaniæ cum Hagelgansii observationibus* p. 63. seq. nam venatoria, utilis licet, imò necessaria, jam animi ferociam excitat magis, & ad belli studia incitat, ut etiam patribus ecclesiæ, Hieronymo, Ambrosio, Augustino, displicuerit. vid. DILLHERRUS c. l. p. 57. 58. 59.

§. XX.

Cuncta hæc & alia naturæ bona, quovis labore culta, parata, acquisitaque, in humanum usum formant opifices & artifices, quibus sine rusticis vitæ generibus materia omnis deesset. Priscis rarus erat opificum & artificum usus, cum sibi quilibet sua per suos fere pararet; ita ut etiam in vetustissimis rebus publicis opifices jure civitatis

D

non

non gauderent, sed pro peregrinis haberentur. Usque adeo vero aucto genere humano aucta hæc vitæ genera fuerunt, ut etiamnum vel maxime pateant latissime. Una voce artificum & opifices & artifices, quos hodie sollicitè distinguimus, complecti non incongruum erit, partim cum genere investigato & denominato species explanare commodius liceat, partim cum hæc vocis potestas jam usu fuerit comprobata. VOSSIO enim *l. c. p. 1. 2.* quatuor aut species aut gradus artium, ad modum quatuor classium, quæ in civium Romanorum censu observabantur, statuere placuit, artes sellularias, quas vulgo opificia appellamus, civibus proletariis sive capitecensis comparatas, artes liberales, cum plebejis assiduis collatas, artes præparatorias ad philosophiam, sive secundum Vossium liberaliores, equitum ordini assimilandas, atque demum artes philosophicas, senatorio ordini respondentes. Nolumus hic artium nexum tam obscure tradere, & quasi e longinquo accerere, cum ex definitione artis proxime fluat. Ars est cujuscunque rei naturalis in usus humani instrumentum per applicationem physicæ atque matheseos facta transmutatio, uti lanam transformat pannifex in pannum, statuarius lignum aut lapidem in statuam. Omnem ergo artem aliquod opus, tanquam laboris sui effectum, extra hominem existentem, relinquere ex definitione constat, quod ipsum opus usus humani instrumentum, sive rem qua utitur homo, appellare placuit. Transmutatio hæc rerum secundum res transmutandas necessario differt, atque tot erunt in universum artes generalissimæ, sive summa genera artium, quot diversæ in rerum natura materiæ sunt, quas tractant, & in quibus versantur. conf. BECHERUS *c. l. p. 6. 7.* Hæc ipsa ta-
men

men rerum transmutatio eo tendit, ut instrumenta humani usus evadant, itaque pro hujus, tanquam finis, varietate, ars pari ratione variabit. Usus hic vel ad corpus & ad externos corporis in hac vita labores, vel ad animum, ejusque delectationem, refertur; cum rebus hujus mundi ad alia, ut ad mentis salutem, uti non liceat. Quæ ad corpus referuntur artes, opificia dicuntur, ut sartoria, sutoria, &c. quæ vero ad animum, artes per excellentiam audiunt, ut ars pictoria, ars horologia, portatilia maxime, confabricandi, ars architectonica. Ita quidem cæmentarius omnium consensu opifex est, qui, simul ac hypocauftorum laquearia gypso inducit, aut figillaria exin format, artificis titulo cohonestatur, cum cæmentatio ad corporis usum, gypsatio ad animi delectationem, quæ elegantia & ordine rerum imprimis nititur, referri magis consueverit. Ita quidem de opificiis & artificiis sentio: ast vulgi de his sensus tam adversi invicem, & eruditorum hominum non paucorum notiones tam vagæ & indeterminatæ sunt, ut summa imis misceri videantur.

§. XXI.

Imprimis illa, quæ de artibus liberalibus & illiberalibus circumfertur, quod artem ad animum retulerint, satis probat, sed dividendi nullum affert fundamentum. Rem sequenti modo commode percipi & in ordinem redigi posse, mihi quidem videtur. Omnium, quotquot sunt, artium, generalissime acceptarum, principia physica sunt atque mathesis, cujus utriusque cognitio rebus formandis transmutandisve adhibetur. Reducuntur quippe harum omnium regulæ vel ad physicam vel ad mathesin, uti ars pictoria, physico-mathematica, facillime probat;

imo ab ingeniis philosophicis omnes originem traxisse, prout de Bione quodam, qui omnia sua sibi effecerit corporis & vitæ instrumenta, refert LAERTIUS, historiae testantur. Physica ergo & mathesis non est ars, sed scientia, animique solius habitus, superior artibus, ad solam mentem vel animum humanum pertinens, ita ut animalia quoque artes exprimant naturæ ductu, physicam atque mathematicam possideant neutiquam. Applicatio utriusque varia peperit, nam cum ad res extra hominem constitutas sit, artes, iam divisas, producit, si vero ad corpus ipsum humanum reducitur, exercitia corporis efformat. vid. LEIBNITZII *nova methodus discendæ docendæque jurisprudentiæ* p.17-20. Sic musica est corporis exercitium, non ars proprie dicta, saltatio, equitatio &c. exercitia sunt. Quod si tamen hæc exercitia ad artes referre velles, prout easdem supra more recepto artes appellavimus, liberales erunt, & res, quæ in usus humani instrumentum per artes formantur, vel ipsum hominis corpus, vel extra hominem posita corpora, notabunt. Miscentur artes & exercitia, ut in re nautica videre est, si latissime sumitur. De liberalium vero atque illiberalium artium differentia ex antiquorum usu judicare nostra ætate haud licet, cum quam hodie omnes veneramur, & quam Ægyptus pene in cælum sustulit, optima medicina, apud Romanos diu respectui habita fuerit, & mulierculis servisque relicta. Ex artificibus nostra ætate multi apud multos abjecti habentur, ut citharædi & scenici artifices, qui quondam ob honorem, quem iis habebant, multarum erant homines civitatum. Alii vero artifices, vel quovis modo eruditi, nostra ætate publicis sumtibus aluntur, ut Grammatici, Rhetores, Medici, qui sibi quondam pere-

peregrinando famæ vitæque media quæfiverunt, circulatores, vel *περιδεύοντες*, ideo a Jureconsulto *Modestino l. 6. D. de excusat. n. 1.* dicti. vid. EZECHIELIS SPANHEMII *orbis Romanus C. IV. p. 30. seqq.*

§. XXII.

Omnes artes, cujuscunque generis, si vitæ genera formant, rei rusticæ proventibus utuntur, sed hæc ipsa variarum artium usu ad sui perfectionem opus habet, ut ubique mutui auxilii consensus observetur. Artes tamen liberales illiberalesque, imo ipsa corporis exercitia, quæ, si placet, liberalibus artibus adjungimus, inter se rursus peculiarem habent cognationem, qua intimius adhuc connectuntur. Etenim primo unum opificium, vel ars illiberalis, alteri dat materiam, jam præparatam, postquam eam a rustico sine præparatione accepit. Pecudes dat rusticus lanioni, cutes pecudum lanio coriario, cerdoni & membranario, coriarius corium futori pluribusque aliis, cerdo suum subactum & adornatum loculorum & chirotecarum confectori, membranarius membranas suas librorum compactori &c. qui omnes operas suas omnibus distribuunt. Secundo ars, sive liberalis sive illiberalis, alteri cuicunque, imo pluribus, dat operarum suarum exercendarum instrumenta, uti instrumentorum mechanicorum artifices omnibus fere vitæ generibus his ipsis præsto sunt. Tertio exercitium unum alteri, ut musica arti saltandi, palastra armorum exercitio, succurrit. Omnes ergo artes, & artificia omnia, quibus altera aut alterum ad operas suas, materiam aut instrumenta paranda, necesse habet, primariam aut primarium, reliquas aut reliqua, secundarias vel secundaria appellamus. Maximus hujus di-

vifionis in artibus rite instruendis ufus est, cum si pannifices alere velles, ad tinctorum lanarum & ad lanificas aut lanificos, abhinc ad pastores & eos, qui oves alunt, descendere debeas. Unum ergo idemque opificium hujus ratione primum, ut pannificum ratione eorum, qui pannum forcice tondunt, & politura lavigant atque comprimunt, & ratione alterius secundarium, sicuti jam perspeximus, apprehenditur.

§. XXIII.

Atque in his ipsis artibus, & opificiis, necessitas, utilitas, imo vanitas, ubique cernitur: & artes liberales, exercitia imprimis, cum ad animum vanum delectandum sapissime referantur, propensionum, saepe absurdarum, exercitio campum amplissimum aperuere. Raro homines se & sua necessitate naturæ, quæ contenta paucis est, metiuntur: sed vanissima quæque maximum pretium acceperunt, ita ut vanis & infrugiferis artibus permultos deditos esse comperiamur. Verum cum hoc ad nexum vitæ generum nihil amplius conferat, nil aliud adjiciam, quam quod ex probis vanisque artibus proba quoque & vana prodierint commercia, de quibus adhuc aliquid erit subjungendum.

§. XXIV.

Commercium nascuntur ex vita rustica & artibus omnis generis, probe exercitatis, sed exercitia huc nil faciunt. Non omnis tellus omnia fert, neque una gens omnibus artibus facile eminent atque excellit, ita ut utrumque homines ad commercia aut invitaverit aut adegerit, quo rerum copia acquiratur, aut suppleatur inopia. Omnes, qui rusticam vitam, aut qui artes & opificia, colunt, vendere

dere sua possunt, aut permutare, imo exercitiorum magistri, ac totius eruditionis doctores, sua vendunt, ut vivant inter alios, aut commode conserventur. Totus, qua patet, hominum cœtus hoc sensu emit venditque; neque tamen vel talis emtio atque venditio commercium, neque tales emtores & venditores mercatores, aut commercantes, appellantur. Mercator est, qui a rusticis & opificum atque artificum diversis vitæ generibus usui humano appositas aut præparatas res, quas merces dicimus, coëmit, & conservationis gratia divendit: nam collybistæ, aut pecuniæ commutatores, extra civitatem, cum nummus nondum existeret, existere non poterant. conf. DOMATUM c. l. p. 96. seq. Primum genus est eorum, qui naturæ proventus, secundum eorum, qui artificum & opificum res venales coëmtas vendunt. In civitate vero in eos, qui res domesticas, sive a natura sive ab arte oblatas, exportant, & alios, qui peregrina important, ac per civitatem aut alias civitates distribuunt, poterunt distingui: reliquas enim divisiones jam scientes volentesque præterimus. Inter omnes, quotquot sunt, mercaturæ species, eminet innocentia eorum, quibus gens abundat, cum exteris communicatio, germanis antiquis usitata, cum plurimis aliunde advectis carere civitas possit, ni opibus & potentia efflorescere cupiat. v. DILLHERRI *Hist. prisce Germaniæ cum observat. Hagelgansii p. 64. seq.* Illæ enim divitiæ perpetuæ sunt, quæ nobiscum nascuntur & propagantur; ita ut Belgium foederatum vel ideo tot bellis incommodisve involvatur, quod merces, ex quibus se maximam partem nutrit, e longinquo & ab exteris accersere necesse habeat.

§. XXV.

Demum ut cominercia, artes, opificia, & ipsa res rustica rite ac exquisite colantur, opus est physica & mathesi. Religionem & morum doctrinam, cum omnibus alijs eruditionis partibus, supra ad mentis animique formationem retulimus, sed physica & mathesis format omnia, quæ sunt, aut perficit naturalia vitæ genera, & hoc respectu separatim expendi meretur. Physica hoc loco est corporum hujus mundi visibilis per principia sua cognitio, sive somatologia, mathesis est quantitatis horum corporum, cum existentis tum possibilis, scientia. Si accuratius rem æstimes, utraque physica est, illa qualitatum, hæc quantitatum, de quibus jam non erit disceptandum. Equidem non negarem, virum bonum atque sapientem sine utraque esse, imo felicem esse posse, siquidem vera sapientia actione virtutum magis, quam speculatione rerum naturalium, constat, & CICERONIS effato sapientis proprium est, nihil quod poenitere possit facere: nihilominus humanam hanc, externamque, societatem perfectam sine his aut esse aut fieri posse, omnino negarem. Physica atque mathesis universales sunt scientiæ, quæ omnibus artibus præsunt, quas vetustissimi philosophi imprimis inter omnes fere gentes, quantum illius temporis ratione licuit, exercuerunt, antequam aut de metaphysica aut de logica, similibusve scientiis cogitarent. Ex quo simul patet, utriusque hujus in bene constituta civitate peculiaris rationem habendam esse.

§. XXVI.

Ex his omnibus intelligitur, genera vitæ naturalia cuncta ita connecti, ut quædam bona hominis interna, quædam

dam externa curent, omniaque ad ejus felicitatem conspiciant. Illa circa bona mentis animique, & circa bona corporis versantur, ut animus sapiens & ad vitæ genera inferiora exercenda habilis & accommodus, corpus sanum, & robore ac agilitate pollens, formetur. Hæc vel ab hominibus comparantur, vel dividentur: ex comparatione vitæ rustica & artes sunt, quæ in opificia atque artificia specialius dividuntur, ex venditione communicatio eorum ampla & universalis emergit. Ast in civitate alia vitæ genera ex statu civili descendunt, quæ ex medio proximo, quo in civitate ad communem omnium felicitatem enitendum est, proxime intelliguntur. Medium hoc est ipsum imperium humanum, quod majestatem dicunt, juribus constans majesticis, sive eminentibus supra omnes cives, quibus ad communem felicitatem cives adigi queant, ita ut imperium quoque per gladium in divinis literis representatum fuerit, *Rom. XIII, 4.* Quid de majestate & juribus majesticis habendum sit, ex *MULLERI philosophia P. II. p. 191. seqq.* cognosci potest; quomodo autem hæc ipsa jura ex semet invicem prodeant, huc transferri debet. Ex quolibet enim jure majestatico necessario quædam vitæ genera civilia nascuntur, cum omnia ab imperio vel majestate sumant originem: & nexus horum jurium nexus erit vitæ generum civilium primarius.

§. XXVII.

Jura majestatica vel ad principis (perfectissimum quippe imperium principatus est) vel ad civium salutem, utraque enim civitatem felicem reddit, referuntur. Illa sunt jus aulae & jus œconomiae principis: hæc autem lon-

E

ga

ga serie subdividuntur. In universum vel circa media imperandi, vel circa cives ipsos versantur, sive circa totam civium in civitate vivendi conditionem. Media imperandi sunt leges & potentia, quæ ipsa rursus in milites & pecuniam abit. Hinc jus circa leges, circa rem militarem, circa tributa, quibus omnis generis exactiones, maxime pecuniarias, quæ civibus incumbunt, comprehendimus. Civēs ipsi, vel communis eorum vivendi conditio, cujus perfectio in civitate pro fine est, vel negotia externa cum aliis juxta hanc gentibus, vel propria & interna civitatis, habent. Hæc rursus vel publica omnium, vel privata singulorum, bona complectuntur. Prodit exin jus belli & pacis cum aliis gentibus, & jus circa bona totius civitatis publica. Privata singulorum bona vel in ordinibus civium secundum certas classes (tot enim familiæ, ex quibus civitates coeunt, sine ordine nequeunt quietam & felicem vitam agere) dignitatis atque excellentiæ, vel in vitæ generibus nituntur: ordo autem civium vel naturalis est, familiæ scilicet ipsius, marito & uxore, hero & servis, parentibus & liberis (integram enim familiam designamus) constantis, vel civilis, ut vasallorum & subditorum &c. Ex his jus circa ordines, & circa vitæ genera, prodit, per quæ ea omnia intelliguntur, quæ modo naturalia diximus. Omnia vitæ genera utuntur pecunia, tanquam bono eminente, sequitur ergo jus circa rem monetariam. Quod nonnulli addunt, dominium eminens, jus majestaticum necessitatis est, vitæ genus nullum producens, vid. MULLERI *philosophia c. I. p. 103. seq.* reliqua autem quæ a multis multa recensentur, ex dictis prono, quod ajunt, alveo fluunt.

§. XXVIII.

Quod si hæc jura inter se contendere placet, ipsa genefis eorum diversissimam ostendit dignitatem, maximam aula, magnam ea, quæ circa media versantur imperii, minorem reliqua jura habebunt. Cum ergo princeps, aut quicumque sint, qui majestatem habent, his omnibus exercendis cives adhibeant, ut exin simul conserventur, vitæ genera civilia magno numero exclusâ fuerunt.

§. XXIX.

Aula, quæ tamen extra monarchiam proprie non datur, aulicum vitæ genus peperit: sed aula non eodem sensu capitur. Totum ministerium principis, quo immediate in rebus regni atque domesticis gerendis utitur, generalissime aula dicitur: sed specialius aula est ministerium summum, principi immediate subordinatum, omnia jura majestatica autoritate principis dirigens, & hoc sensu ab œconomia principis differt. Hæc namque est familiæ principis majestati conveniens factâ administratio, ubi princeps per œconomia suæ ministros mariti, heri, parentis officia ad honorem, abundantiam atque delectationem suam & suorum dirigit & moderatur. Bonorum ergo, quæ domanalia audiunt, directio tota huic œconomia propria est. Ast qui aula, specialius sic dicta, admoventur, rerum omnium, quæ ad principem & cives pertinent, transactores sunt & administri, quorum is, qui principe ad curas reipublicæ languescente rerum summam capit ac tenet, primarii, aut, si mavis, primicerii, nomen fert & dignitatem. Aulum principis, imprimis Germanici, latissime SECKENDORFFIUS descripsit, im *Teutscher Fürsten Staat*.

§. XXX.

Jus circa leges omnium consensu legislatores, interpretes, causarum decifores & patronos, pœnarum executores, imo apprehensores, in civitate enixum est, quæ vitæ genera singula sub magistratuum, & his subordinatorum, titulo comprehendimus. Leges in civitate vel omnes & singulos cives respiciunt, universales dicendæ, & secundum officia juris naturæ status naturalis dividendæ, vel quosdam tantum, particulares denominandæ, quæ secundum civium ordines, cum naturales tum civiles, & secundum vitæ genera civium variant; in quo omne illud nitur, quod de jure, vel potius legibus civilibus, in ordinem systematicum aut philosophicum cogendis, inter summos viros hæctenus sæpe fuit disputatum. vid. MULLERI *Academische Klugheit P. II. Sect. II. c. 1. §. 11. ad f.* Atque sub hoc jure principis etiam jura regiminis ecclesiastici comprehendendi inter nostrates in confesso est. vid. REINKINGIUS *de Regim. Sec. & Eccles. L. III. Clas. I. c. 1. n. 9. sqq.*

§. XXXI.

Jus circa rem militarem variis utitur vitæ generibus, quæ imprimis secundum diversos bellandi modos differunt, a rerum militarium scriptoribus simul descripta. Collegia militaria, milites gregarii cum ducibus varii ordinis, munimentorum & tormentorum artifices, præfidiarii, similesve hic locum suum fortiuntur. Juri circa tributa omnia officia illa propria sunt, quæ publicum nummum vel quæcunque publica onera, exigunt, colligunt, distribuunt, quæ sponte sua quilibet capit: nam omnis arariorum constitutio, divisio, administratio, etiam curatores frumentarii, huc pertinent. Jus belli & pacis legatos omnium

omnium ordinum, cum suis administris, rerumque apud exteros gestores, imo legationum consiliarios, peperit. Jus circa bona civitatis publica non æque facile intelligitur, nam duo sunt bonorum publicorum genera, cum alia natura, ut maria, flumina, vias publicas, sylvas, alia cura & ars dederit, ut templa, ædes publicas, cœmeteria &c. v. DOMATUS *c. l. p. 60. sqq.* Utrarumque curam gerit princeps per ministros & subordinata vitæ genera, imo cursores publici, & qui cursum publicum moderantur, hic sedem suam inveniunt. Nostra ætate multæ hujus juris partes hinc & inde magistratui inferiori permittuntur.

§. XXXII.

Jus circa ordines civium a paucis, quantum recorder, pro dignitate explanatum legimus, nisi quod DOMATUS ordines civiles a vitæ generibus sollicitè distinxerit, *in jure publico L. 1. Tit. IX. Sect. I.* a quo tamen paulisper secedam, ratio suadet. Ordo civium vel pro omni vivendi conditione, a summo magistratu ad finem civitatis temperato, sumitur, atque vitæ genera has notione includit: vel pro dignitate aliqua capitur, qua cives, sine vitæ generibus considerati, inter se eminent, ut nobilitate, & a vitæ generibus distinguitur, quanquam talis dignitas vitæ generi autoritate civili accedat. Ultimus sensus hujus loci est. Etenim ut civitas intus gloria ampla, & virtute honesta sit, ejusmodi dignitatum ordines, ut confusio absit, & honesta adsit amulatio, ad communem felicitatem requiruntur: nam ἡ πολιτεία τῶν τῆν πόλιν ἀκόντων ἐστὶ τάξις τις. *Aristot. Polit. L. III. c. 1.* Tales ordines naturæ autor in statu quoque naturali per parentum, conjugum, herorum, liberorum, servorum subordinationem condidit, naturales se-

perius dictos, quam civitas tantum ad finem & formam civitatis temperat. Tales ordines augentur in civitate, ut cives, in classes descripti, sine confusione, & in honesta æmulatione existant; quemadmodum alii sunt nobiles alii plebeji, alii cives alii rustici, alii cives perpetui alii incolæ, (Pfalbürger) alii eruditi alii ineruditi. Nam tales ordines, cum divisiones civium sint arbitrariæ & liberæ, sibi semper opponuntur, quod in vitæ generibus non æque necessarium est. Sunt hæc dignitates civiles omnes quidem a principe, qui hoc ipso in ordines civium jure, jus in omnes honores publicos exercet, sed diversa ratione obtingunt: alia enim immediate conferuntur, ut ordines equestres, & tituli tantum officiorum publicorum, alia per collegia principis conferuntur, ut promotiones, quas dicunt, academicæ, alia officiis vel vitæ civilis generibus coherent, de quibus modo redibit dicendi occasio. Huc omnes promotores, collegia heraldica, censores publici honorum, & ceremoniarum magistri referri possunt.

§. XXXIII.

Jus circa vitæ genera, naturalia scilicet, patet latissime. Siquidem vel hæc ipsa augentur, ut occasio & reipublicæ usus requirit, quando rei naviæ adsuefaciunt subditos, quam lege publica quondam ex Henricis, Angliæ regibus, septimus juvit. v. BACONEM *de Verulamio in historia regni Henrici VI. p. 1038. opp.* vel distinguuntur a se invicem, & in plura genera describuntur, vel coërcentur in archiones limites, prout venatoria ars probat. v. DOMATUS *c. l. p. 59. seq.* Cum vero inter omnia vitæ genera publicæ doctrinæ professio vel maxime emineat, circa hanc ipsam principum cura semet vel maxime exercuit;

cuit; ex qua varia collegia, quæ hanc doctrinam moderari debent, in civitate prodire possunt, quorum quinque optat rigidus harum rerum censor BECHERUS *im politischen Discurs P. I. C. III.* Ne vero promiscua turba imperitorum in hæc vitæ genera involaret, eorum societates sunt constitutæ, quarum magistri ne imperiti, clancularii & interpolatores, irruant in curiis suis & sodalitiis prospiciunt. Commercia, quæ in ampla civitate ampla esse debent, per commerciorum collegia & consiliarios curantur, ne monopolia, propolia aut polypolia iis officiant. v. BECHERUS *c. l. p. no. sqq.* Publica doctrina in doctrinam religionis & scientiarum naturalium abit, quam utramque fere sub jure circa sacra comprehendunt. Hinc Academiæ, scholæ, & ordo ecclesiasticus, de quibus ab aliis satis est disputatum. Hinc physici aut medici publici, nosocomia, & omnia ea, quibus pestiferis morbis obviam itur. Hinc censura otiosorum, mendicantium coercitio, orphanotrophia, & similia in civitatibus instituta, cum suis exin generibus vitæ, &c.

§. XXXIV.

Jus circa rem monetariam confectores, probatores, examinatores monetæ excludit; sed nemini hæc obscura sunt. Confringi ergo horum vitæ generum enumeratio poterit, modo observemus, quod inter vitæ genera civilia, secundum jura majestatica divisa, uni semper in qualibet classe omnia subordinentur, ut Marefcallo aulico summo omnia œconomix principis vitæ genera; quod vitæ generibus civilibus, cum exercitium jurium majestaticorum complectantur, non tantum dignitas sed pars autoritatis, modo major modo minor, cohareat, qua imperii aliquid
in

in suo, quod ajunt, genere trahunt; quod ex vitæ generibus naturalibus, per imperium in ordinem redactis, collegia & communitates eruditorum, artificum, opificum, & rusticorum prodierint, quæ rursus sua sibi propria vitæ genera constituerunt, uti ex ipsa Academia cujusunque conformatione ultro cernitur; & quod denique præter hæc omnia ob communem omnium civium usum quadam prodierint infima vitæ genera, omnium reliquorum negotiis & necessitatibus accommodata, quæ operantium universalium dici forsitan possent, ut bajulatores, vectores, lignorum sectores, & omnes, qui ad infima illa officia promiscue omnibus præsto sunt.

§. XXXV.

Ita se omnium fere nexus habet: sed subordinatio eorum superest, ex ipso nexu intelligenda, brevibusque adjicienda. Subordinatio vitæ generum est eorum inter se secundum negotia, quæ gerunt, prærogativa, ad ordinem externum determinandum comparata. Alia est naturalium, quorum norma est usus negotiorum, quem majorem minoremque vitæ humanæ præstant: alia est civilium, quorum norma est usus negotiorum, quem imperio civili, & ita civitati, exhibent. In hac ordines civium, qui maximam partem constantes sunt, (nam qui nil præter solum honorem secum ferunt, ut ordines equestres liberi, & ne quidem dignitatem aliquam conferunt, innumeris modis variant, sed ad nostrum scopum nil faciunt,) probe sunt a vitæ generibus distinguendi, nam horum non illorum prærogativas quærimus. Inter pontificios quidem subordinationis primum fundamentum in religione quarunt, omnia

omnia civitatis membra in clericos & laicos dividentes, illis primum, his secundum locum in tota civitate concessuri. v. DOMATUS *c. l. p. 70. seqq.* prolixè: sed hæc subordinatio tollit imperii civilis formam, principemque subditis subjicit, a nostræ religionis sanctitate & humilitate alienissima. Nam uti principi subordinantur omnes cives, ita cives variant secundum genera vitæ civilia, & naturalia; cumque inter hæc publici quoque doctores sint, hi in doctores religionis sive clericos, & doctores studiorum civilium & naturalium, dividi debent.

§. XXXVI.

Inter naturalia ergo vitæ genera eminent negotia formandi animi, & vitæ rusticæ: illa ad mentem, hæc ad corpus in vita conservandum simpliciter & ex sua vi necessaria sunt. Quam ob rem hæc duo vitæ genera, publicæ doctrinæ & vitæ rusticæ, etiam in civitate, licet prærogativam suam mutaverint, vel maxime tamen colenda sunt. Sic Magnus I. Ladulæ, Birgeri filius, Rex Sueciæ, agricolam lege publica a nimis exactionibus tutos præstitit. v. JOC. LOCCENII *Historia Suecana, p. 93.* Cafimirus magnus, alias secundus, Poloniæ Rex, per Germanos accersitos rem rusticam auxit, rusticorum rex vocatus. v. MARTINUM CROMERUM *de origine & rebus gestis Polonorum L. XII. p. 211.* Dionysius primus, Rex Lusitanæ, agriculturam nervum belli & pacis appellavit, v. NEUFILLE *Histoire Generale du Portugal. T. I. p. 155.* ita ut Lusitaniam & Hispaniam nil magis affligat, quam vitæ rusticæ neglectus. v. d'ABLANCOURT *Memoires p. 27. 28.*

§. XXXVII.

Inter civilia ea eminent, quæ plus habent autoritatis five imperii, tanquam majestatem magis exprimentia. Civilia vero omnia prerogativa sua naturalibus anteponuntur: nam jura majestatica continent, quæ supra omnes cives eminent. Naturalia prerogativam suam in civitate non amplius ab usu, quam vitæ humanæ præstant, de quo modo diximus, sed a connexionione cum vitæ generibus civilibus habent: quia in civitate omnis dignitas refertur ad imperium. Sic quod primum erat natura, rustica vita, jam ultimum vitæ genus secundum prerogativam civilem est. Verum hæc sufficient, cum de hac subordinatione non brevi dissertatione academica, sed ampla commentatione dicendum sit. Multa scientes omitimus, ne excrescat nimis scribendi materia, multa nos fugiunt, quæ lector, reipublicæ peritus, benevole supplebit. Quam multa vident pictores in umbris & in eminentiis, quæ nos non videmus? quam multa, quæ nos fugiunt in cantu, exaudiunt in eo genere exercitati? CICERO dixit, & nobis adjicere licebit, quam multa vident in reipublicæ luce versantes, quæ nobis negata sunt?

F I N I S.

PER-EXIMIO NOBILISSIMOQUE
 DOMINO
 RESPONDENTI SUO

S. P. D.

P R Æ S E S.

EX quo consilium mihi tuum de ingenii tui viribus disputatione publica periclitandis exercendisve aperuisti, non modo id ipsum probavi vehementer, cum in utramque partem suscepta disputatione in Academiis bonæ mentes reipublicæ vel maxime præparentur, sed varias quoque, quæ in disceptationem venire possunt, res ex doctrina morum Tecum communicavi. Elegisti eam, quam hic publicæ sententiarum collationi sistimus, de vitæ generum nexu & subordinatione materiam, illustrem sane & dignam, quæ a majoribus nostro ingenii tractetur atque perpoliatur. Etenim vitæ generum sudordinatio, de qua nobis hoc scripto erat explicandum, tam ampla est, tantis involuta dubiis, tam ex intima civilis societatis

tatis colligatione derivanda, ut nisi quis in republica versatus, & historiae plurium rerum-publicarum peritus sit, vix tuto progredi, rem autem exquisite perficere nunquam, possit. Ita fere in omnibus, quæ generales naturæ regulas ad specialia in civitate negotia applicant, rebus fieri consuevit, cum magnis etiam viris magni in hac via lapsus obvenerint. Quare autor fui, ut omnem vitæ generum ex se invicem progenerationem latius deduceres, tanquam subordinationis fundamentum, hanc vero tangeres magis, quam scripto comprehenderes. Quo in labore cum eum Te præbueris, quem optavi speravique, & modestiam tuam & in re perficiunda diligentiam, omni laude dignissimam, publica hac descriptione conceleberrare nullus dubitavi. Intuere modo in summos illos homines, qui in patria tua florere & florent, & in hæc virtutum honestissima exempla, quæ gens Tua præbuit, ac consultissimus Patrens tuus sustinet, vota que parentum, Patronorum, fautorum, amicorumque implebis largissime. Vale & me ama. Dab. IX. Kalend. Aug. An. cId lccc XX.

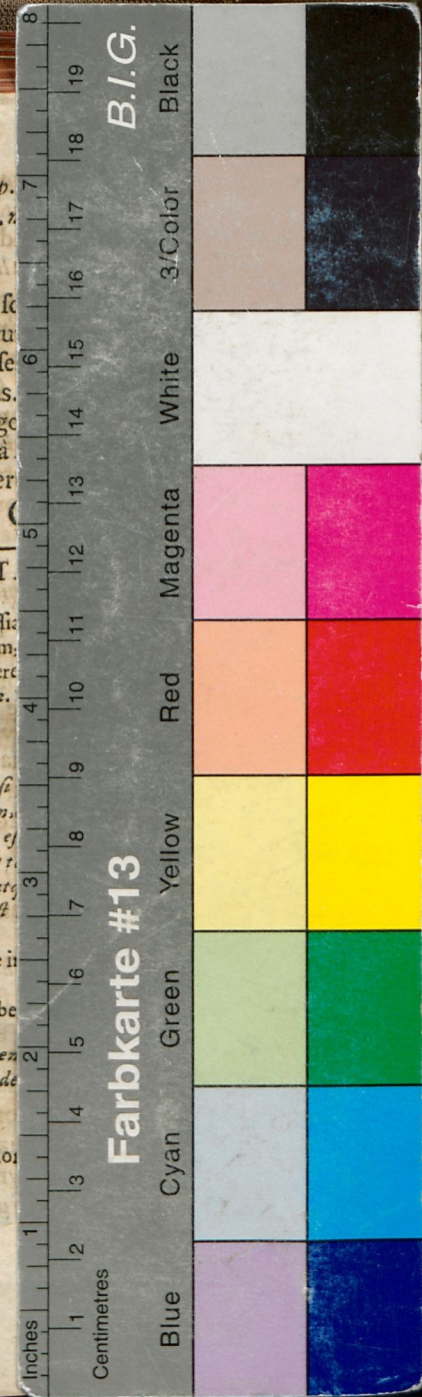
01 A 6731

ULB Halle
004 122 828

3

DE
VITÆ GENERVM
N E X V

ET
SVBORDINATIONE
AMPLISSIMI ORDINIS PHILOSOPHICI
CONSENSV
DISPV TABVNT
PRÆSES
M. Gottfried POLYCARPVS Müller,
EL. ET POES. P. P. EXTR.

ET
RESPONDENS
GEORGIVS CONRADVS LEHMANN,
LIPS.

D. XXVII. JVL. AN. cIs 1cccxx.
H. L. Q. C.

LIPSIÆ,
LITERIS IMMANVELIS TITII.

